

ТАҚРИЗИ

роҳбари илмӣ ба таҳқиқи диссертатсионии Шокаримзода Сирочиддин Мирзо дар мавзуи «**Таҳияи технологияи коркарди омехтаи кислотаҳои гидрогенсилитсийфторид ва фторид**», ки барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯи ихтисоси 6D072001 – Технологияи моддаҳои ғайриорганикӣ пешниҳод шудааст.

Диссертатсияи Шокаримзода Сирочиддин Мирзо ба таҳияи усулҳои безаргардони маҳсулоти иловагии корхонаи “ТАЛКО Кемикал” – омехтаи кислотаҳои гидрогенсилитсийфторид ва фторид равона гардидааст. Натиҷаҳои таҳқиқот имконият медиҳанд, ки аз ин моддаҳо як қатор маҳсулоти арзишманд ва серталаб, аз қабилҳои фториди алюминий, оксиди аморфии силитсий, шишаи моеъ, криолит, омехтаи силитсийфториди натрий (СФН), фториди натрий ва дигар моддаҳои саноатӣ истехсол карда шаванд. Технологияи инноватсионӣ ба татбиқи ҳадафи чоруми стратегии миллӣ – саноатикунони босуръати кишвар мусоидат намуда, бо барномаи панҷсолаи (2022-2026) «Солҳои рушди саноат» ва «Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф» ҳамроҳанг мебошад.

Унвонҷӯ (Шокаримов Сирочиддин Мирзоевич) 28 феввали соли 1995 дар деҳаи Кеврони ноҳияи Дарвоз, Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшони Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар оилаи омӯзгор ба дунё омадааст. Соли 2002 таҳсилро дар муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №9 ноҳияи Дарвоз оғоз намуда, онро соли 2013 бо баҳои хуб ва аъло хатм кардааст. Дар ҳамон сол ба шӯъбаи рӯзонаи факултети химия, кафедраи химияи татбиқии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (ДМТ) қабул гардида, соли 2018 бо ихтисоси «Химик-тадқиқотчӣ» онро хатм намудааст. Соли 2019 таҳсилро дар шӯъбаи магистратураи ДМТ аз рӯи ихтисоси 31050101 – «Химияи татбиқӣ» идома дода, соли 2021 онро бо ихтисоси «Химик-тадқиқотчӣ» ба анҷом расонидааст. Бо фармоиши ректори ДМТ аз 5 ноябри соли 2021, №444-05, ҳамчун докторанти PhD аз рӯи ихтисоси 6D072000 – «Технологияи химиявии моддаҳои ғайриорганикӣ» дар кафедраи химияи татбиқии факултети химия ба таҳсил қабул гардида, тибқи фармоиши ректори донишгоҳ аз 9 августи соли 2024, №284-05, ин зинаро бомуваффақият хатм намудааст.

Диссертатсия аз номгӯи ихтисораҳо ва аломатҳои шартӣ, муқаддима ва чор боб таркиб ёфта, дар ҳаҷми 167 саҳифаи чопи компютерӣ таҳия шудааст. Дар кори илмӣ 32 расм ва 36 ҷадвал ҷой дода шуда, муҳокима, хулосаҳо ва

рӯйхати адабиёти истифодашуда низ пешниҳод гардидааст. Рисола бо 12 замима ба анҷом мерасад.

Ҳадафи асосии рисолаи Шокаримзода С.М., таҳқиқи ҷанбаҳои физикавӣю химиявӣ ва технологияи коркарди комплекси маҳсулоти иловагии коргоҳи ЧДММ «ТАЛКО Кемикал», яъне омехтаи КГСФ ва кислотаи фторид дар бар гирифта, бо истифодаи пайвастаҳои гидроксидҳои алюминию натрий, хлорид ва карбонати натрий, шумораи зиёди маҳсулоти арзишманд, аз қабилҳои фториди алюминий, оксиди аморфӣю силитсий, шишаи моеъ, криолит, силитсийфториди натрий (СФН), омехтаи СФН ва фториди натрий ва дигар моддаҳо, ҳосил карда мешавад.

Барои расидан ба ҳадафҳои рисола, аз ҷониби Шокаримзода С.М. масъалаҳои зерин ҳал гариданд:

- таҳқиқ ва муайян намудани компонентҳои таркиби омехтаи кислотаҳои ЧДММ «ТАЛКО Кемикал»;
- омӯзиши технологияи коркарди омехтаи кислотаҳо бо намакҳои натрийдор (NaOH , NaCl ва Na_2CO_3) бо мақсади ҳосил намудани омехтаи СФН ва фториди натрий.
- омӯзиши термодинамикаи раванди ҳосил намудани фториди алюминий, зимни безаргардонии омехтаи КГСФ ва кислотаи фторид бо гидроксиди алюминий;
- муайян намудани параметрҳои оптималии технологияи ҳосил намудани SiO_2 -и аморфӣ ва фториди алюминий аз омехтаи кислотаҳо;
- омӯзиши технологияи ҳосил намудани гексафтороалюминти натрий аз фториди алюминийи ҳалшуда бо истифода аз маҳлули NaF ;
- муайян намудани параметрҳои кинетикии раванди нейтрализатсияи омехтаи кислотаҳо бо гидроксиди алюминий ва кристаллизатсияи маҳлули фториди алюминий;
- муқаррар намудани параметрҳои технологияи раванди ҳосил намудани шишаи моеъ аз оксиди силитсийи аморфӣ;
- омӯзиши параметрҳои технологияи коркарди комплекси омехтаи КГСФ ва кислотаи фторид дар шароити истехсолӣ;
- таҳияи схемаҳои принципалию технологӣ ва дастгоҳии коркарди комплекси омехтаи кислотаҳо бо мақсади ҳосил намудани омехтаи СФН ва NaF , оксиди аморфӣю силитсий, фториди алюминий, шишаи моеъ, криолит ва ғайраҳо;

муайян намудани нишондодҳои техникаю иқтисодии коркарди комплекси омехтаи КГСФ ва кислотаи фторид.

Аҳамияти назариявию амалии кор ба он асос карда шудааст, ки усулҳои безараркунии омехтаи КГСФ ва кислотаи фторид шароит фароҳам меорад, то омехтаи Na_2SiF_6 ва фториди натрий – ашёи хом барои истеҳсоли электролит, хулаи алюминию силитсий (силумин), флюс ва ғайраҳо, инчунин фториди алюминий ва криолит – ашёи хоми истеҳсоли Al , оксиди аморфӣ силитсий – ашёи хоми соҳаи дорусозӣ, резинаҳо, батареяҳои офтобӣ, шишаи моеъ – ашёи хоми соҳаи сохтумонӣ, комбинатҳои бойгардонӣ ва ғ. истеҳсол карда шавад. Ғайр аз ин, схемаҳои принсипиалию технологӣ ва дастгоҳии коркарди комплекси омехтаи кислотаҳо таҳия карда шудааст, ки дар асоси онҳо технологияҳо дар истеҳсолот татбиқ гардида, маҳсулотҳои истеҳсолгардида дар корхонаҳои ҚСК “ШАТ” ва ҚДММ “ТАЛКО Кемикал” аз санҷиш гузаронида шудаанд ва бо санадҳои дахлдор тасдиқ гардидаанд.

Дар муқаддима мубрами мавзуи таҳқиқи диссертатсионӣ асоснок карда шуда, дараҷаи омӯзиши масъалаи илмӣ арзёбӣ гардида, объект ва мавзуи таҳқиқ, ҳадаф ва вазифаҳои он, асосҳои назариявӣ ва методологӣ, навгониҳои илмӣ, аҳамияти назариявӣ ва амалӣ муайян карда шудаанд.

Дар боби якум маҷмӯи таҳқиқотҳои илмӣ дар бораи роҳҳои ҳосилшавии КГСФ ва тарзи безараргардонии он оварда шуда, мувофиқи онҳо паҳлуҳои корҳои илмию таҳқиқотии минбаъда, муқаррар мегарданд.

Дар боби дуюм маълумот оид ба роҳҳои ҳосилшавии омехтаи кислотаҳо дар ҚДММ “ТАЛКО Кемикал”, таркиби химиявии омехтаи кислотаҳо, усулҳои таҳлили омехтаи кислотаҳо ва дигар компонентҳои рисолаи мазкур тавсиф гардидааст.

Дар боби сеюм технологияи безараргардонӣ ва коркарди комплекси омехтаи кислотаҳо омӯхта шуда, дар натиҷа номгӯи як қатор маҳсулоти пураарзиши фтордор, оксиди аморфӣ силитсий, шишаи моеъ, кислотаи хлорид ва ғ. ҳосил гардидааст.

Дар боби чорум истеҳсоли миқдори таҷрибавии маҳсулотҳо, санҷишҳои таҷрибавию истеҳсолии онҳо, татбиқи технология дар истеҳсолот ва ҳисобҳои техникаю иқтисодии технологияҳои таҳияшуда, дарҷ гардидааст.

Нуктаҳои илмӣ ва натиҷаҳои диссертатсия илман асоснок буда, бо далелҳои муътамади назариявӣ-методӣ ва таҳлилӣ, инчунин амалӣ мустаҳкам карда шудаанд. Муҳтавои ассосии диссертатсия дар мақолаҳои илмӣ

нашргардида ва баромадҳои муаллиф дар конфронсиҳои сатҳи гуногун инъикос ёфтаанд.

Хулоса диссертатсияи Шокаримзода Сирочиддин Мирзо дар мавзуи «Таҳияи технологияи коркарди омехтаи кислотаҳои гидроген-силитсийфторид ва фторид», ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267) ва Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсия ва автореферати диссертатсия (қарори Раёсати Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 31 марти соли 2021, №3) ҷавобгӯ буда, ҷиҳати сазовор гардидан ба дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯи ихтисоси 6D072001 – Технологияи моддаҳои ғайриорганикӣ, барои Ҳимоя пешниҳод карда мешавад.

Роҳбари илмӣ:

Директори МД «ПИТМ»-и
ҶСК «ШАТ», н.и.т.
«21» 05 2025

Наимов Носир
Абдурахмонович

Суроға: 734064, Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳри
Душанбе, ноҳияи Сино, кӯчаи Маяковский, 70/2,
Телефон: (+992) 901-11-65-12
E-mail: nosser2016@outlook.com

Имзои Наимов Н.А.-ро тасдиқ мекунам.

Мудири бахши ҳамкориҳои илмию
техникӣ ва баҳисобгирии кадрҳои
МД «ПИТМ»-и ҶСК «ШАТ»

Шарипов З.Х.

Суроға: 734003, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Душанбе, ноҳияи И.Сомонӣ, к.Х. Ҳакимзода, 17
Телефон: (+992) 44-600-39-01
E-mail: inmet.talco@mail.ru
«21» 05 2025